

REACTIES OP CONCEPTRAPPORT

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. redenen niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Commando Landstrijdkrachten		Noch de vinylwanden, noch de papieren doelen zijn ontworpen om afgevuurde kogels op te vangen of te stoppen.	Aanvullen met: Dit is overigens internationaal gebruikelijk in dergelijke schiethuizen.	Het onderzoek van de Raad had enkel betrekking op de situatie in Ossendrecht. De Onderzoeksraad heeft geen onderzoek gedaan naar de opbouw van andere schiethuizen. In de specificaties voor een nieuw schiethuis voor Defensie worden kogelwerende wanden aangegeven.
Commando Landstrijdkrachten	2.4	Gehele alinea	Deze tekst schets de voorbereiding van de oefening en geeft juist aan dat er een opbouw in de oefening zat door eerst in groepen van twee te trainen en met oefen/FX munitie. Op zich is het juist wat hier staat. Toch lijkt op andere plaatsen in het rapport gesuggereerd te worden dat de voorbereiding onvoldoende was. Niet vergeten dient te worden dat KCT al eerder op deze baan geschoten had en dat de oefening op de bewuste dag onderdeel was van een oefening van meerdere weken waarbij verschillende <i>drills</i> beoefend waren en ook de verongelukte instructeur betrokken was.	De Onderzoeksraad is van mening dat in het bijzonder in het traject voorafgaand aan het werkelijk oefenen de voorbereiding onvoldoende was. Zo was de procedure aangaande de training niet op orde en werden in de opzet van de oefening de risico's onvoldoende beoordeeld.
Commando Landstrijdkrachten	3.4.3	... en had daarmee geen directe relatie met de commandant of diens plaatsvervanger.	Er is wel een indirecte relatie in de uitvoering tussen de PRM medewerker en CS / C-KCT, bijv. t.b.v. de RI&E.	Deze relatie en de invulling daarvan is naar mening van de Onderzoeksraad te beperkt.
Commando Landstrijdkrachten	3.4.4	... waarbij procedures de enige bescherming boden.	Hoe belangrijk procedures ook zijn (juist bij optreden in een risicovolle omgeving) zij kunnen een ongeval nooit voor 100% uitsluiten. Tot op de dag van vandaag weten we niet waarom de hulpinstructeur een andere opstelling koos dan zijn voorganger in de vorige run. We weten dus ook niet of striktere procedures het ongeval hadden kunnen voorkomen.	De Onderzoeksraad constateert dat de procedures niet aanwezig waren en dat de risico's van het daadwerkelijk oefenen vooraf onvoldoende zijn beoordeeld. De Raad is van mening dat tijdens oefeningen fouten gemaakt moeten kunnen worden, zonder dat dit een dodelijke afloop heeft.
Commando Landstrijdkrachten		De vragen waren door de verwerper van het CLAS alle met "nee" beantwoord.	De rol en verantwoordelijkheden van de Politieacademie lijken hier onderbelicht te blijven. Het is opmerkelijk dat de beheerder van een schietbaan, en zeker van een schiethuis, geen adequate richtlijnen geeft aan een externe gebruiker. Wat er ook zij van de rol van de verwerper en van het niet inschakelen van MCGS, de voorschriften en procedures van de Politie zouden ook eenduidig en kenbaar moeten zijn geweest.	De Onderzoeksraad heeft zich gericht op Defensie, omdat binnen Defensie duidelijk was aan welke eisen een schiethuis moet worden voldaan. In de aanvraag werd hier geen rekening mee gehouden.
Commando Landstrijdkrachten	4.3.1	Onvoldragen regelgeving	Ook in de conclusie wordt met geen woord gerept over de regelgeving van PIOG voor het schiethuis. Heeft de Raad daar niet naar gekeken?	Het voorval betrof een medewerker van Defensie, de Onderzoeksraad is van mening dat ook het PIOG kan leren van het onderzoek, maar de focus van het onderzoek lag op Defensie.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Korps Commandotroepen	Algemeen		Allereerst wil ik danken voor de mogelijkheid om op voorhand op het stuk te mogen reageren. Ook zie ik dat er veel tijd en energie in gestoken is mijn dank daarvoor. Ik was zeer benieuwd naar de uitkomst van dit onderzoek, vooral om hier lering uit te kunnen halen. Ik sta daar dan ook voor open. Wat ik in het hele stuk mis is de juiste context. Nu vind ik dat niet vreemd want, het werk van contra terreur is ook zeer complex. Ik heb dan ook geprobeerd om in de opmerkingen die ik gemaakt heb duidelijkheid te verschaffen. Een goed voorbeeld is dat er veel geschreven wordt over niet bekende "doelstellingen" en die zijn er juist wel. Ik snap dat het soms zo lijkt maar de filosofie die we er op nahouden is dat we niet verdergaan met het volgende leerdoel voordat de leerling het te behandelende leerdoel begrijpt. Ook is er een grootte variatie in elke opleiding omdat we geen vaste trainingsfaciliteiten hebben. Ik zal dit met een voorbeeld uit leggen: als wij de schietbaan huren op het PIOG daar heb je 10 schietpunten, als we de schietbaan op Gilzerijen hebben heb je maar 6 schietpunten. U snapt dan dat er minder leerlingen te gelijk kunnen schieten en dus het of langer duurt of er is minder trainingsmogelijkheid. En dus is het van groot belang dat de context mee genomen wordt in dit verslag.	De Onderzoeksraad constateert in zijn onderzoek dat deze doelstellingen niet bij iedereen die betrokken was bij de oefening bekend waren, noch dat deze op papier voldoende zijn uitgewerkt.
Korps Commandotroepen	Samenvatting	Bij ... gevolgen	Dit stuk suggereert dat de oorzaak is van het overleiden van het slachtoffer door het blijven staan van de nummer 4# in de deuropening. Naar mijn mening is dat niet vast te stellen. Ik denk ook niet dat dat de oorzaak is. Maar het blijven staan van het slachtoffer zelf. De reden waarom hij is blijven staan dat is naar mijn mening de grote vraag.	De Onderzoeksraad heeft in het onderzoeksrapport enkel een beschrijving gegeven van de feiten en is niet ingegaan op de reden waarom mensen hebben gehandeld zoals ze hebben gehandeld. De Raad is van mening dat fouten tijdens oefeningen gemaakt moeten kunnen worden, zonder dat dit leidt tot een dodelijke afloop.
Korps Commandotroepen	Samenvatting	Een ... oefening	Tijdens <i>cath-runs</i> in SOB SOMS is komt het vaker voor dat de baancommandant niet iedereen kan zien. Ook als een baancommandant boven staat, en als er dan drie teams te gelijk een aanval doen op 1 object dan, is het onmogelijk om iedereen te zien. Dit wil ik aangeven omdat we de run na gelopen hebben als baancommandant, HSI en SI.	Dit bevestigt de constatering van de Raad dat onvoldoende is nagedacht bij de opzet van de training over het beheersen van de risico's tijdens de uitvoering van de oefening.
Korps Commandotroepen	Samenvatting	Geen ... leiden	De kwalificaties waren volgens de nota van het verbijzondert schietbeleid van 2013 niet op orde. Wij waren toen al bezig met schiettabellen. Die waren naar het kenniscentrum gestuurd, alleen is dat daar blijven liggen en in die schiettabellen hebben we aangegeven dat het niveau hsi 1 en CT-instructeur voldoende is om de schiettabellen te gebruiken en daar valt ook het schiethuis in tot 6 man.	De Raad is van mening dat als procedures die van wezenlijk belang zijn, niet op orde zijn, de leiding in had kunnen en moeten grijpen en de oefeningen niet van start hadden moeten laten gaan.
Korps Commandotroepen	Samenvatting	Dit ... afgekeurd	Hier staat weer dat er geen begeleiding was voor het slachtoffer. Ik ben het eens als er staat geen fysieke begeleiding kreeg op dat moment. Maar het slachtoffer kreeg iedere dag begeleiding. Het slachtoffer kreeg nog begeleiding met het weg zetten van de run. Tevens heeft het slachtoffer de run nagelopen met de CT-instructeur en de instructeur op de Catwalk ook dat is begeleiding. Die fysieke begeleiding is naar mijn mening niet mogelijk omdat dan de <i>stack</i> (van personen) te lang is en hierdoor de kans op ongelukken groter wordt.	De Raad constateert dat de begeleiding tijdens de oefening onvoldoende was. Verder is de Raad van mening dat de begeleider van de instructeur in opleiding in had moeten grijpen op het moment dat er fouten gemaakt werden, of gevaarlijke situaties ontstonden.
Korps Commandotroepen	De CT-opleiding	Het ... zijn	De CT-opleiding geven wij aan de hand van leerdoelen. We gaan pas naar het volgend leerdoel als de leerling het leerdoel begrijpen. Dat is dus niet zoals de meeste opleidingen van defensie met 1 lesuur doe je dit en zeg je dat. Dat is dus een andere wijzen van opleiden. Er staat wel een volgorde van de aan te leren doelen. Ik snap dat er word gedacht dat er dus geen syllabus is maar dat komt door de andere wijzen van opleiden. Al ben ik wel van mening dat er meer op papier moet komen om het te op te leiden leerdoelen te waarborgen.	De Onderzoeksraad constateert in zijn onderzoek dat deze doelstellingen niet bij iedereen die betrokken was bij de oefening bekend waren, noch dat deze op papier zijn uitgewerkt.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	Brief		<p>Met deze brief reageer ik, mede namens de minister van Defensie, op uw brief van 16 maart 2017, waarmee u inzage verleent in het conceptrapport met het kenmerk OvV-17500079. De overige defensie-functionarissen, aan wie u het rapport ter inzage heeft verstrekt, reageren afzonderlijk.</p> <p>Op 16 maart 2016 hebben wij geschokt kennis genomen van het dodelijke schietongeval in Ossendrecht. Het trieste feit dat een collega tijdens een oefening is omgekomen maakt uitvoerig onderzoek noodzakelijk. Het is van groot belang te achterhalen hoe dit heeft kunnen gebeuren, zodat maatregelen kunnen worden genomen om herhaling te voorkomen. Wij willen u dan ook danken voor het grondige onderzoek dat uw Onderzoeksraad heeft verricht. Daarnaast heeft het Openbaar Ministerie een onderzoek ingesteld en, in mijn opdracht, zo ook de Commandant Landstrijdkrachten.</p> <p>Vanzelfsprekend onderhouden wij intensief contact met de nabestaanden. Zij worden waar mogelijk en noodzakelijk bijgestaan en over de uitkomsten van de verschillende onderzoeken geïnformeerd.</p> <p>In uw brief laat u weten het op prijs te stellen onze visie op de onderzoeksresultaten te ontvangen. Ook kunnen feitelijke onjuistheden worden opgenomen in een bijgevoegde inzagereactie. Van deze uitnodiging maken wij graag gebruik. Ondanks het grondige onderzoek zijn wij van mening dat het conceptrapport enige verduidelijking en nuancering behoeft.</p>	De titel van het onderzoeksrapport is inmiddels aangepast, de zaak Politieacademie wordt niet herzien, dit ligt buiten de vastgestelde scope van het onderzoek.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	Brief		<p>Zo geeft het rapport geen antwoord op de vraag waarom het slachtoffer zich achter het doel bevond. Die positiekeuze werd niet van hem verwacht gezien zijn ervaring als operator en het feit dat hij de positie van het doel kende. Voorts doet de kwalificatie van de baanorganisatie in het conceptrapport geen recht aan de kennis, ervaring en professionaliteit van de drie betrokken schietinstructeurs.</p> <p>Allen waren ten tijde van het ongeval zeer ervaren operators en twee van hen hadden veel ervaring met het geven van Contra Terreur (CT)-opleidingen, Defensiestaf waaronder in het 360 graden-schiethuis in Ossendrecht.</p> <p>Zoals u terecht stelt, is veiligheid tijdens risicovolle oefeningen en trainingen een resultante van verschillende elementen. De context waarin de instructeurs de oefening hebben voorbereid en uitgevoerd blijft in het conceptrapport nog onderbelicht. Zo hebben zij de bewuste schietoefening gedegen voorbereid en hebben zij gehandeld in overeenstemming met de schietorder voor die dag. In tegenstelling tot wat het rapport suggereert, was (en is) er wel degelijk sprake van een gestructureerde werkwijze op het gebied van CT-opleidingen, waarbij zowel de operators als de instructeurs een uitgebreid opleidingstraject en een leerlijn doorlopen. Tijdens het schietongeval werd gewerkt op grond van het Verbijzonderend Schietbeleid dat in oktober 2013 rechtmatig is vastgesteld door de Commandant van het Korps Commando Troepen (KCT). Over deze en andere elementen hebben wij in de inzagereactie verschillende opmerkingen opgenomen. Wij vragen uw aandacht hiervoor.</p>	Zie eerder commentaar.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. redenen niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	Brief		<p>In het conceptrapport wordt gesteld dat het schiethuis in Ossendrecht op grond van unieke specificaties is gerealiseerd. Het ontwerp van het schiethuis komt echter op veel aspecten overeen met internationaal vergelijkbare faciliteiten, waarbij een flexibele inrichting prevaleert boven ballistische bescherming. Voorts wordt gesteld dat met het gebruik van vinyl doek onverantwoorde risico's zijn genomen. Het staat vast dat er risico's verbonden zijn aan oefenen en trainen. Deze worden dan ook, zoals te doen gebruikelijk, via procedurele en fysieke veiligheidsmaatregelen beheersbaar gehouden. Juist omdat het schiethuis voldeed aan internationale standaarden was medegebruik door Defensie van meet af aan voorzien. Het schiethuis is bovendien een belangrijke trainingsfaciliteit voor speciale politie-eenheden, waaronder de Dienst Speciale Interventies. Ook zij oefenden hier met scherpe munitie.</p> <p>Graag zijn wij bereid een bijdrage te leveren aan het formuleren van Defensiestaf aanbevelingen. Mede op grond van uw bevindingen moeten die aanbevelingen immers leiden tot het verhogen van de veiligheid en het voorkomen van herhaling van een dergelijk afschuwelijk ongeval. Tegelijkertijd moeten militaire eenheden in staat blijven om op realistische wijze te trainen voor de moeilijke en risicovolle taken die hun kunnen worden opgedragen.</p> <p>Voor onze uitgebreide reactie verwijs ik u naar de bijgevoegde inzagereactie. Uiteraard ben ik, mede namens de minister, bereid de opmerkingen mondeling aan u en uw onderzoekers toe te lichten.</p>	Zie eerder commentaar.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	Gehele concept rapport	Uit het rapport blijkt dat de rol, verantwoordelijkheden en uitvoering van Politie Academie nauwelijks door het OVV zijn onderzocht.	<p>De Politieacademie is drijver der inrichting en heeft uitvoering gegeven aan bouwontwerp, uitvoering en instandhouding van het schiethuis. De Politieacademie is bekend met de schiettabel KCT, inclusief randvoorwaarden, zodat aannemelijk is dat bij de aangegane overeenkomst voor gebruik door Defensie een afweging heeft plaatsgevonden waarbij rekening is gehouden met invulling van behoeften, doelmatigheid en veiligheid.</p> <p>Daarnaast is in het betreffende schiethuis door speciale politie-eenheden (onder andere de DSI) in dezelfde periode voor CQB-oefeningen met scherpe munitie gebruikt. Een aantal conclusies van de OVV op het gebruik van het betreffende schiethuis kent derhalve een bredere context van afwegingen en besluitvorming en is daarmee relevant voor de leerpunten.</p>	Zie eerder commentaar.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	Gehele concept rapport	De OVV beschikte over Instructieorder CT-opleiding 2016 KCT, het Verbijzonderend Schietbeleid KCT en Raamovereenkomst tussen PA en CLAS. Desondanks zijn deze brondocumenten niet in context geplaatst en lijken niet te zijn gebruikt bij de beantwoording van de onderzoeksvragen.	In tegenstelling tot hetgeen het rapport suggereert was er sprake van een gestructureerde en consequent gehanteerde werkwijze op het gebied van CT-opleidingen. Het gehanteerde Verbijzonderend Schietbeleid is in oktober 2013 rechtmatig vastgesteld door C-KCT. De concept-status betekent niet dat deze documentatie geen geldige status had. In het Verbijzonderend Schietbeleid was opgenomen dat deze regelgeving onder meer op basis van het gebruik van het schiethuis zou worden geëvalueerd. Deze evaluatie is afgerond. Op basis daarvan zijn de vernieuwde schiettabellen medio december 2016 ter toetsing aangeboden aan de MCGS.	De Onderzoeksraad constateert dat er hiaten waren in de regelgeving binnen Defensie, daarbij gaat het meer om de strekking van de inhoud dan om het feitelijk en juridisch afrekenen op tekortkomingen.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie		"... cursisten, in deze fase van de opleiding, met ..."	Net als andere vervolgoopleidingen is ook bij de CT-opleiding sprake van een doorlopende leerlijn, toewerkend naar het gewenste eindniveau. Het schieten met scherp op de 360° baan past in deze didactisch verantwoorde opbouw. De personen die geplaatst zijn bij een CT-eenheid en CT-opleidingen volgen, hebben een ruime mate aan kennis en ervaring binnen Defensie. Het rapport schetst het beeld dat de CT-opleiding een initiële opleiding betreft gericht op onervaren cursisten zonder voorkennis. Dit beeld is niet correct.	In het rapport geeft de Onderzoeksraad aan dat er sprake was van ervaren personen.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie		De problematiek betreffende de documentatie wordt o.a. in deze managementsamenvatting niet concreet beschreven.	Door concretisering kan een betere stand van zaken worden weergegeven. Met name de management-samenvatting, maar zeker ook de analyse bieden te weinig informatie om de conclusie t.a.v. problematiek te staven.	De wijze waarop dit in het rapport is omschreven is gekozen om Defensie de mogelijkheid te geven om intern en defensiebreed zaken verder te onderzoeken. De Raad heeft zich beperkt tot het aangeven van grote lijnen om de strekking van de tekortkomingen aan te kaarten, de Raad heeft daarbij geen opsomming gemaakt van alle individuele tekortkomingen.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie		MCGS heeft achteraf schiethuis afgekeurd voor schieten met scherp.	Dit betreft de beoordeling van de schietinrichting in Ossendrecht voor functioneel gebruik door defensiepersoneel en betreft een vijftal schietlocaties in gebruik door het KCT waaronder de 360° binnenschietbaan. De MCGS hanteert defensie-interne normen. Dit betekent niet dat het schiethuis ook ongeschikt is verklaard voor gebruik door andere (civiele) partijen. Deze nuance mag worden aangebracht aangezien speciale politie-eenheden, waaronder de DSI, tot aan het ongeval soortgelijke oefeningen (binnendringingsprocedures met scherpe munitie) in het schiethuis hebben beoefend.	De Raad constateert dat de beoordeling door de MCGS niet is uitgevoerd. De leiding had hierop kunnen ingrijpen, te meer omdat het een voor het gebruik door Defensie essentiële keuring betrof. Het feit of DSI al dan niet gebruik maakte van de inrichting doet daarbij niet ter zake.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie		"Voor de CT-opleiding ... slechts beperkt lesmateriaal ... doelstellingen zijn ...: (...)"	Uit deze zin en in het verdere rapport is niet duidelijk te herleiden wat "beperkt" voorstelt of wat er dan wel onduidelijk is, zonder te weten aan welke norm dit door de OVV is getoetst.	De Raad constateert dat er richtlijnen zijn vastgesteld voor het opstellen en verzorgen van cursussen en het daarbij horende cursusmateriaal. Tijdens het onderzoek is men niet in staat geweest om cursusmateriaal dat voldoet aan de eigen richtlijnen te tonen.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	1.3	"Hoewel ... politie"	Het ligt in de rede de ervaringen van de Nationale Politie met het gebruik van hun schiethuis te betrekken in het onderzoek naar oorzaken en bijdragende factoren van dit schietongeval.	De Onderzoeksraad heeft haar onderzoek gefocust op Defensie. Hoewel er volgens de Raad ook voor de Nationale Politie en de Politieacademie lessen te leren zijn uit het onderzoek is hier geen nader onderzoek naar gedaan.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	1.6	"dergelijke ... betreft"	Het gebruik van het woordgebruik "met minder genoegen nemen" suggereert dat hier bij Defensie bewust keuzes in worden of zijn gemaakt.	Hoewel er in de context van de zin niet van wordt uitgegaan dat er bewust is gekozen voor verhoging van het risico, mag van de organisatie wel worden verwacht dat er bewust wordt nagedacht over de keuzes die worden gemaakt.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	2	"Noch de vinylwanden ... te stoppen"	Het voorstel is om de zin om te zetten in: "In het ontwerp van het schiethuis is vastgelegd dat de vinylwanden van de kamers en de papieren doelen geen kogelvangende of -stoppende werking hebben." Dit ontwerp wordt in internationaal verband vaker toegepast bij schiethuizen in het politiedomein.	Zie eerder commentaar.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	2	Verduidelijking van de passage over de voorbereiding	Voor het schetsen van de context en het analyseren van de voorbereiding incl. veiligheidsaspecten, is deze alinea erg belangrijk. In regel 7-9 worden verklaringen aangehaald over de geoefendheid vooraf en de beheersing van procedures en handelingen. Dit wordt niet nader geduid. Duiding is nodig om beoordeling van feiten en omstandigheden (om voorbereiding, geoefendheid, ervaring, etc. van betrokkenen te onderbouwen). Suggestie om hoeveelheid, frequentie, mate van complexiteit etc., aan dit type schietoefeningen in het labrynt, het schiethuis en met verschillende munitietypen is getraind conform de leerlijn van de hulpinstructeur (c.q. de volledige baanorganisatie).	Zie eerder commentaar.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	2	Het verbijzonderend ... schietbeleid 2013"	Afgezien van de formeel juridische tekortkoming, wordt geen antwoord gegeven op de materiele vraag: wat zijn de consequenties van het hanteren van het verouderd Verbijzonderend Schietbeleid? Was met een geactualiseerd document het schietongeval voorkomen?	De Raad constateert in het onderzoek slechts dat documenten en richtlijnen niet <i>up-to-date</i> zijn, zonder daarbij een oordeel te geven of de juiste documenten een ongeluk hadden voorkomen. Wel dient hierbij te worden aangegeven dat steeds een juiste afweging moet worden gemaakt, inclusief een risicobeoordeling en dat duidelijke, bijgewerkte voorschriften daarbij behulpzaam kunnen zijn, mits op de juiste wijze gebruikt.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3	"... geen vast geplaatste ..."	Of deze persoon vast geplaatst was bij de CT-groep doet in dit onderzoek niet ter zake. Hij diende gekwalificeerd te zijn als HSI2+/BC2+ om deze CT-groep tijdens deze oefening te begeleiden.	Volgens de eigen richtlijnen dienen instructeurs afkomstig te zijn (geplaatst) in de organisatie, dit is ook begrijpelijk om kennis en kunde te kunnen waarborgen als het gaat om specifieke training. Indicatief hierbij is dat (wederom) wordt afgeweken van eigen richtlijnen. Daarnaast is het zo dat de instructeurs niet voldeden aan de gestelde eisen.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3	"Bij de keuze ... gevechtsschietoefeningen"	Dit betreft conclusies zonder zichtbare onderbouwing. Als dit niet zo is bedoeld, dan a.u.b. aangeven wat de argumenten waren en hoe het genoemde keuzeproces verliep. Tenslotte was er sprake van een logische didactische opbouw in de leerlijn van zowel cursisten als instructeurs.	De hier aangegeven argumenten betreffen tijdens het onderzoek door betrokken personeel aangedragen feiten, het betreft hier derhalve geen door de Raad getrokken conclusie.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3	"tijdens ... zijn"	Verduidelijking op basis waarvan (welk kader) de instructeurs de leerbehoefte en het leertempo bepaalden, is hier op zijn plaats.	De Onderzoeksraad acht nadere diepgang niet van belang voor dit onderzoek. Intern Defensie zou duidelijk moeten zijn welke kaders en richtlijnen van toepassing zijn.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3	"ondanks ... ingegrepen"	Is een conclusie (soortgelijke zin komt voor op p. 39 in een blok dat een conclusie-blok lijkt).	De hier aangegeven argumenten betreffen tijdens het onderzoek aangedragen feiten, het betreft hier derhalve geen door de Raad getrokken conclusie.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3		Algemeen: er worden diverse uitspraken gedaan over de wijze waarop het schiethuis is ontworpen, uitgewerkt en gebouwd wat zeker op veiligheidsaspecten veel vragen oproept. Hier wordt geen duiding of nadere onderbouwing over gegeven, wat een beeld oproept dat er geen vergelijkbare standaarden in internationaal verband zijn te vinden. Daarnaast is in deze paragrafen het gebruik van andere eenheden met soortgelijke / identieke oefeningen niet genoemd of besproken. Het ongeval heeft zich bij een oefening van het KCT afgespeeld. Tegelijkertijd is het evident dat het leereffect meerdere eenheden zou moeten raken, gezien de voor de hand liggende overeenkomsten in gebruik.	In algemene zin is het lastig gebleken om duidelijke richtlijnen te vinden voor bouw en gebruik van schiethuizen. In de door Defensie opgestelde behoeftestelling (DMP-A) is wel duidelijk aangegeven welke eisen worden gesteld aan het te bouwen eigen schiethuis. Het is de mening van de Raad dat bij de keuze voor een extern schiethuis minimaal de eigen eisen uit de behoeftestelling als richtlijn zouden zijn meegenomen.
Commandant der Strijdkrachten / Minister van Defensie	3	"binnen ... bestonden"	Het causale verband tussen deze zinnen is er niet: "geen kogelvangsters omdat huizen niet meer alleen uit betonnen wanden bestaan". Kogelvangsters hebben als doel veiligheid en niet zozeer nabootsing van uiterlijke en / of doordringbaarheid van muren in echte huizen.	Afwijkende mening ten opzichte van geïnterviewden en ontwerpers.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
KCT	Algemeen		<p>Allereerst spreek ik mijn waardering uit voor de gedrevenheid van de onderzoekers waarmee dit document tot stand is gekomen. Na het ongeval van onze maat Sander ben ik zeer geïnteresseerd naar de uitkomst van het onderzoek. Ik sta open voor leringen die ik vanuit mijn functie en als persoon uit het onderzoek kan halen.</p> <p>Na het rapport gelezen te hebben stel ik dat ik de juiste context mis. Als SME (<i>subject matter expert</i>) weet ik dat het vakgebied Contra Terreur een zeer complexe materie is. Voor buitenstaanders, niet materie deskundigen is het wellicht extreem moeilijk dan wel onmogelijk om de juiste context weer te geven. In het rapport wordt veel verwezen naar kwalificaties en regelgeving zonder te (kunnen) beoordelen of deze kwalificaties de juiste zijn en of regelgeving juist gesteld is. Hierdoor kan het rapport een suggestief karakter krijgen wat, volgens mij, niet uw bedoeling is. Het rapport geeft mij verder dan ook het gevoel dat het ongeval vanuit een zekere invalshoek benaderd wordt. Ik mis de feiten die vanuit onze invalshoek juist wel worden gedaan om een goede opleiding te willen ontwikkelen.</p> <p>Als IG Contra Terreur investeren we veel in het door ontwikkelen van de opleiding. Ik wil dan ook aangeven dat het uitvoeren van Hostage Release operaties in een vijandige omgeving tot de meest risicovolle operaties behoren. Ik wil hier niet mee zeggen dat ik het juiste doe. Ik wil dan ook niets liever dan mijn invloed op de opleiding evalueren. Ik sta dan ook zeker open voor kritiek. Zeker omdat ik een maat ... Sander ben verloren. Hetgeen waar het mij om gaat is dat er vanuit de juiste context gezocht wordt naar verbeteringen. In het onderzoeksrapport staan ook zeker onderwerpen waar ik me in kan vinden zoals bijvoorbeeld het hebben van geen juiste faciliteiten. Helaas worden er ook onderwerpen behandeld die vanuit een ander perspectief benaderd worden dan vanuit het perspectief waarin wij als KCT acteren. Wij als het KCT hebben dan ook taken die tot extremes kunnen leiden in onze specifieke taken bij het dienen van ons land. De autoriteit vwb vakkennis op het gebied van Contra Terreur in het buitenland ligt dan ook veelal binnen de IG CT en is het moeilijk om als buitenstaander de juiste context te vinden. Hier heb ik wel alle begrip voor en hopelijk kunt u zich ook in ons verplaatsen.</p>	Zie eerder commentaar
KCT	De oefening	Hierdoor	"Hierdoor" is een aanname. Dit omdat hij bewegingsruimte had om te herpositioneren. Door de onverklaarbare positie van Sander kon hij ook zijn taak niet uitvoeren om zicht te hebben van de ontplooiing in de ruimte.	Het betreft hier een feitelijke beschrijving.
KCT	De instructeurs	VS KCT	Dit document was niet actueel. Het huidige aangeboden schietbeleid geeft aan dat een HSI1 incl CT instr mag werken tm 6 man en een HSI 2+ incl CT instr verplicht word gesteld vanaf een aanvalsteam over meerdere assen "live" CQB". Tevens geven BC, HSI 1 en HSI2+ geen inhoud aan het werken op een 360 gr baan tbv het CT vakgebied.	Zie eerder commentaar, deze stelling bevestigt de constatering van de Raad.

Partij	Hst / par (bijv. 3.1.2)	Te corrigeren tekst (eerste ... laatste woord)	Argumentatie / onderbouwing van reactie	Toelichting (o.a. reden niet overnemen en concept aanpassing tekst)
KCT	Algemeen voor het gehele rapport	<p>Algemene bemerkingen/suggesties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geef de diverse hoofdrolspelers/ functionarissen" een identificatie letter of maak gebruik van alleen voornamen. Hierdoor worden beschrijvingen van situaties en omstandigheden in de gehele lijn duidelijker. 2. Voeg een hoofdstuk toe met een beschrijving van een CT (Contra Terreur) opleiding ter verduidelijking en voor de beeldvorming. 3. Maak een hoofdstuk "Begripsbepalingen" om duidelijk de diverse begrippen binnen de juiste kaders vast te stellen. <ol style="list-style-type: none"> a. CT opleiding: is een parallel en geïntegreerd opleidingstraject; CT opleiding en CT instructeursopleiding - in het rapport wordt alles onder één noemer vernoemd. b. Cursisten: commando's-speciale operaties (Cdo Spec Ops): deze hebben een gevarieerde ervaringsopbouw met vastgesteld aanvangsniveau welke getest wordt aan het begin van de opleiding. 	<p>De verhouding Cdo SpecOps in opleiding versus CT instructeurs (incl CT instructeurs in opleiding) is van belang en verdient meer uitleg.</p> <p>Er is een onderscheid in Co SpecOps in opleiding tot CT operator ten opzichte van een CT instructeur (in opleiding). Een CT instructeur in opleiding maakt geen deel uit van de "stack" als shooter/schutter tijdens een run.</p> <p>Consistentie in de keuze van benamingen en woordkeuze verduidelijken het gehele rapport.</p>	Zie eerder commentaar
KCT	Samenvatting	Door ... hebben	Suggestief: "juist daarom" suggereert dat er geen veiligheidsbesef aanwezig is bij het KCT.	Zie eerder commentaar.
KCT	1.3 Afbakening	Het ... politie	Opm: De eerdere opleidingen, achtergrond, kennis en ervaring van de CT instructeurs (inclusief de CT-instructeur in opleiding) en de cursisten zijn niet meegenomen als factor in het onderzoek. Dit is echter door het hier uit voortvloeiende niveauverschil met ander Defensiepersoneel van cruciaal belang om de manier van opleiden in het juiste perspectief te plaatsen.	Zie eerder commentaar.
KCT	3.3.4 Baancommandant	Het feit ... bevond	Opm: Toen de HSI/BC SGT J de baan verliet met de eerste run nam TLNT J op de catwalk de taken van de BC over.	Hoewel de Raad van mening is dat de taken inderdaad overgingen bij het verlaten door de BC, is tijdens het onderzoek niet duidelijk geworden dat de taken daadwerkelijk zijn overgedragen, dan wel overgenomen.
KCT	3.4.3 opleidings- en trainingsontwerpers en -ontwikkelaars	Voor het ... ervaren.	Onjuist: Onduidelijk waar dit vandaan komt, dit is een mening en geen feit.	Dit is niet een mening van de Raad, het gegeven is verklaard door direct bij het verzorgen van de opleiding betrokken personeel.